

Nr 144

Av fröken Mattson, om ökning av Sveriges bistånd till utvecklingsländerna.

(Lika lydande med motion nr 180 i Andra kammaren)

Den ekonomiska utvecklingen i världen ger anledning till oro. Medan industriländerna kalkylerar med en allt snabbare stegring av levnadsstandarden, kämpar utvecklingsländerna med stora svårigheter. De ringa produktionsökningar man lyckas åstadkomma "äts upp" av en långt snabbare befolkningsökning. Resultatet blir därför i många länder en lägre produktion per capita och som följd därav ännu värre nöd och fattigdom.

Länge var den svenska allmänheten relativt oberörd av dessa problem. Men under 1950-talet ägde en omsvängning rum med ungdomen och dess organisationer som den drivande kraften. Fackföreningsrörelsen och kooperationen stod för en imponerande opinionsbildning, inte minst genom de brett upplagda insamlingsaktionerna. Grunden för omsvängningen var säkerligen ökade kunskaper om de fattiga folken och deras problem. Film, television, litteratur och personliga kontakter levandegjorde för det svenska folket de problem varmed en majoritet av mänskligheten brottas. Genom teknikens utveckling har avstånden blivit allt betydelselösare, och den enorma skillnaden i levnadsstandard framstår som allt groteskare.

Trots påtryckningar avstod länge statsmakterna från att dra konsekvenserna av denna utveckling. Många värdefulla år förlöpte utan att svensk utlandspolitik kom längre än till de vackra parollernas och frasernas nivå. Talen var många, men de avsatte inga reella budgetsiffror. Samtidigt formades emellertid anspråk på det internationella planet. Förenta Nationernas generalförsamling antog hösten 1961 en resolution, där man uttryckte förhoppningen att de ekonomiskt utvecklade länderna skulle anslå en procent av sina nationalinkomster för internationellt bistånd. Denna resolution biträddes av Sverige, och vi iklädde oss självfallet också för egen del förpliktelsen i fråga. I proposition nr 100 till 1962 års riksdag presenterade regeringen ett program för svenskt utvecklingsbistånd. I propositionen, som innehöll såväl principiella riktlinjer som konkreta förslag för det närmaste budgetåret, konstaterades att tiden var inne för en svensk medverkan i den internationella biståndsgivningen av väsentligt större omfattning. Som målsättning uttalades att den svenska biståndsgivningen borde successivt ökas till en nivå som motsvarar en procent av bruttonationalprodukten. Denna

positiva deklaration från regeringens sida till en aktiv svensk u-landspolitik hälsades med tillfredsställelse i alla läger. Propositionen uppfattades som ett löfte om krafttag för att skapa det statsfinansiella utrymmet för ett snabbt expanderande bistånd liksom om att åstadkomma de organisatoriska och personella resurser ett sådant skulle kräva.

Förväntningarna har tyvärr icke infriats. En ökning av insatsen har visserligen skett, men under 1960-talet uppgår den till endast 0,05 procent per år. Enligt förslag i årets statsverksproposition skulle biståndet för budgetåret 1965/66 komma att uppgå till cirka 280 milj. kronor.

Det är emellertid inte blott storleken på det hittillsvarande stödet som ger anledning till betänkligheter. Den långsamma utbyggnadstakten kan också vara symtomen på brister i målsättningen och handläggningen av utvecklingsstödet. Vi kan inte nöja oss med ett principuttalande om att en procent av nationalinkomsten bör gå till u-hjälp, utan vi måste lägga fram ett långsiktigt program. För att detta skall kunna vara till ledning för det praktiska handlandet bör det innehålla konkreta uppgifter om arten av insatser, länderfördelning, personalinsatser m.m.

I statsverkspropositionen påpekas att Sverige intar en tätt plats i fråga om det multilaterala biståndet, varför detta icke lämpligen ytterligare bör ökas. Från den utgångspunkten är det angeläget att man för kommande år undersöker möjligheterna att låta det bilaterala finansiella biståndet expandera kraftigare. Av särskilt intresse är att undersöka förutsättningarna för ett svenskt engagemang i dels Interamerikanska utvecklingsbanken, dels i den nyinrättade Afrikanska utvecklingsbanken. Den förra har ett intresse inte minst från den synpunkten att presidenten i banken uttryckt önskemål om bistånd från nationer utanför den amerikanska hemisfären. Den afrikanska banken tillmäts betydelse som afrikanskt samarbetsorgan, i vilket den afrikanska enhetstanken kommit till konkret utformning och genom vilket ett praktiskt samarbete inletts mellan ett stort antal afrikanska stater. Trots tidigare uttalade principer anser vi att en bilateral satsning via ovan nämnda banker snarast bör prövas. På motsvarande sätt gäller det att på andra områden dra upp långsiktiga riktlinjer för den svenska biståndsverksamheten. Tillfälliga svårigheter att öka t. ex. det multilaterala biståndet får inte leda till en stagnation i stegringstakten för stödet totalt till de fattiga länderna.

När målsättningen är fastlagd kan man lättare i detalj diskutera u-landshjälpens organisation. Redan nu torde det emellertid vara möjligt — och utomordentligt önskvärt — att bestämma sig för vissa bärande principer. Den nuvarande splittringen av biståndsfrågorna på flera departement är ägnad att direkt motverka den kraftsamling som är nödvändig för att göra den svenska insatsen effektiv och betydande. I fortsättningen bör en samordning åstadkommas så att dessa frågor — med undantag för kreditgarantierna — handlägges inom ett och samma departement.

Det gäller också att snabbt ta ställning till NIB:s framtida uppgifter och funktion inom biståndsverksamheten. Det finns enligt vår mening inte några skäl att på denna punkt göra avsteg från de allmänna principer som gäller för svensk statsförvaltning. Det innebär att nämnden bör vara ett såväl planerande som verkställande organ med de uppgifter och befogenheter som detta innebär. För att klara den allt större arbetsbördan krävs en visserligen successiv men kraftig personell upprustning.

Från olika håll har hävdats, att skälet till vår hittills blygsamma insats är avsaknaden av lämpliga projekt i u-länderna. Detta är inte en korrekt beskrivning, utan det verkliga skälet är bristen på folk, som omedelbart kan sättas in på u-landstjänst. Vi saknar helt enkelt människor som kan ta itu med den uppsjö av projekt som väntar på oss i de fattiga länderna. Under ett övergångsskede måste vi räkna med stora kostnader för att få fram en kader av u-landsexperter med goda språkkunskaper. Å andra sidan är detta en nödvändig investering, om vi vill göra meningsfyllda insatser. Sådana förutsätter kritisk granskning av varje uppslag samt noggrann planering och projektering, vilket allt är personalkrävande.

Med stöd av ovanstående anhålles,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att en sådan samordning och planering av u-landshjälpen äger rum, att Sverige kan uppfylla löftet om en procent av nationalinkomsten till u-länderna.

Stockholm den 26 januari 1965

Lisa Mattson
